

BIURO STUDIÓW I PROJEKTÓW ROZWOJU ROLNICTWA
BIPROZET W WARSZAWIE
PRACOWNIA ROLNA WE WROCŁAWIU, UL. FACIARSKA 4

OPRACOWANIE: Ewidencja założeń ogrodowo-parkowych
wojew. jeleniogórskiego

MIEJSCOWOŚĆ: Sobota GMINA: Lwówek Śl.

WOJEWÓDZTWO: Jelenia Góra

NR UMOWY: 125/101/WR-1/27/82

3312

Nr inw 3312 dep

BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogrod.
Muzeum Narodowego w Warszawie

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3312

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleń towarzysząca		Nazwa: SOBOTA
Rodzaj parku/ogrodu:	klasztorny, zamekowy , pałacowy, dworski, miejski	Adres: GW LUDOWE ŚL
Czas powstania:	XVIII w. OGRÓD ODD. II POL XIX w.	Województwo: JELENIOGÓRSKIE
Forma stylowa:	NATURALNY. NASADZENIA PARUWOL	Użytkownicy
Wielkość:	8.0 ha	KOMBINAT PSR W RAKOWCACH WU Z-D ROLNY W SOBÓTCE

K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	db	b. db	
A	I.	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego				
	Wartości zabytkowe	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą		+		
		2. Układ dróg		+		
		3. Stopień przetrwania starodrzewia		+		
		4. Układ wodny i pierw. uksz. terenu		+		
		5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury		+		
	II.	Wartość układu przestrzennego				
		1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych			+	
		2. Wartość historyczna układu (dawność)			+	
		3. Wartość obiektów architektury		+		
		4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju			+	
		5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+		
	III.	Wartości tradycji historycznej (w sensie potencjonalnych walorów turystycznych)				
		1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+			
		Wartości zabytkowe ogółem				13
B	I.	Wartości przyrodnicze i ekologiczne				
	Wartości przyrodnicze i ekologiczne	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów			+	
		2. Drzewa o charakterze pomników przyrody			+	
		3. Intensywność zadrzewienia		+		
		4. Stan zdrowotny drzewostanu		+		
		5. Znaczenie ekologiczne		+		
		Wartości przyrodnicze ogółem				7
	Ogólna ocena obiektu				20	

Analizę sporządził: *[Signature]*
Data: 2083

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych — podać na odwrocie karty!

- należy uprządkować
- zrealizować małą architekturę
zobowiązując!

BIURO STUDIÓW I PROJEKTÓW ROZWOJU ROLNICTWA

BIURO PROJEKTOWO-TECHNOLOGICZNE
PRZEMYSŁU ROLNEGO I ORGANIZACJI
PRZEDSIĘBIORSTW ROLNYCH „BIPROZET”

CENTRALA 00-041 WARSZAWA UL. JASNA 14/16
TELEFON 27-05-01 • TELEX 81-25-26

PRACOWNIA — ODDZIAŁ : Rolna we Wrocławiu

PRACOWNIA : Rolna

PRACOWANIE : Ewidencja założeń ogrodowo-parkowych
woj. jeleniogórskiego

Gmina: Lwówek Śl.

USCOWOŚĆ : Sobota

WOJEWÓDZTWO: Jelenia Góra

WYKONAWCA : Urząd Wojewódski Wydział Kultury i Sztuki
w Jeleniej Górze

NUMER UMOWY : BIURO STUDIÓW I PROJEKTÓW
ROZWOJU ROLNICTWA „BIPROZET”
CECHA PROJEKTU:

101/WR-1/27/82

Pracownia Rolna we Wrocławiu
50-266 Wrocław
ul. Łaciarska 4, tel. 38-969

FUNKCJA	IMIĘ I NAZWISKO	DATA	PODPIS
Prz. Zespołu	mgr inż. Henryk Ciesielski	XII.82r	<i>[Signature]</i>
Proj.	mgr Hanna Wrabec	"	<i>H. Wrabec</i>
Asystent	mgr Krzysztof Bygmont	"	<i>[Signature]</i>
Asystent	Jadwiga Tylińska	"	<i>[Signature]</i>
Pracownik	inż. Stanisław Kielczewski	"	KIEROWNIK Pracowni Rolnej <i>[Signature]</i>

inż. Stanisław Kielczewski

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3342

BIBLIOTEKA
Zarząd Ochrony Zabytków i Zespół Pałac Ogrod.
Nr inw. 3342 dep
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 22-57-73

METRYCZKA PARKU — OGRODU

1	Adres: miejscowość (dzielnica, ulica, nr posesji) <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Sobota</div>	gmina <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Lwówek Śl.</div>	województwo <div style="text-align: center; font-weight: bold;">jeleniogórskie</div>
2	Nazwa parku: aktualna: Sobota	dawna: Zobten	
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania: I. Fosa . II. Założenie dworskie /ogród warzywny, sad/ III. Ogród ozdobny <div style="text-align: right;">IV. Parkowe zagospodarowanie terenu</div>		
4	Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: I. Założenie dworskie z fosą XVII w. II. Ogród ozdobny - XVIII w. III. Parkowe zagospodarowanie terenu II-poł.XIX.		Autor:
5	Powierzchnia parku: Ogółem ha <div style="text-align: center; font-weight: bold;">8,0</div>	w tym wód w ha <div style="text-align: center; font-weight: bold;">0,16 - strumyk</div>	Istniejące budynki: 1. O wartościach zabytkowych budynek czeladny ok.1840 r. budynki gospodarcze z pocz.XIX w. /ok.1820/ i z II poł.XIX stulecia.
6	Nr i data rejestru parku — ogrodu	6a. Opinia Komisji Konserwatorskiej	2. Inne:
7	Użytkownicy obiektu Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych w Rakowicach Wielkich - <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Zakład Rolny w Sobocie.</div>		
8	Istniejące dokumentacje (data i autor): 3. Studium historyczne:	1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy: skala 1:1000 wykonany przez Biuro Proj.Organiz.Gospod. Rolnych Warszawa 4. Założenia techniczno-ekonomiczne: brak	2. Inwentaryzacja zieleni: brak 5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy: brak
9	Przeprowadzone remonty: Budynków brak	Parku brak	Metrykę sporządził: H.Ciesielski, H.Wrańec Data: listopad 1982 r.

G. Krótka analiza historyczna.

Majątek ziemski we wsi Sobota /niem.Zobten/ wzmiankowana jest w dokumencie z 1375 roku pod nazwą Czobotendorf.

Jak podaje Zimmermann w roku 1723 właścicielem dóbr we wsi był Oho Konrad von Hohberg, po śmierci którego majątek oddzielił syn. W 1786 roku posiadłość należała do rodziny von Zedlitz. 18.12.1792 roku na mocy sporządzonego testamentu przeszły dobra na własność Georga Augusta von Hostitza. W rękach von Hostitzów pozostał majątek w Sobocie do czasów II-giej wojny światowej, przy czym z rodziny tej wzmiankowani są jako właściciele posiadłości: August Ferdynand von Hostitz w 1845 roku, Nicolaus von Hostitz w 1876 roku, Wilhelm von Hostitz w 1905 roku i Hans von Hostitz w 1917, 1922 i 1930 roku.

Dawna rezydencja w Sobocie obecnie nie istnieje. Została ona zniszczona po roku 1945 i następnie rozebrana. Pierwotnie był to obronny dwór genezą swą sięgający początku XVII wieku, uchroniony fosą, wałami i kamiennymi bastionami wzniesionymi od południa i wschodu i zachodu. Jak pozwala stwierdzić mapa wsi z końca XIX wieku w owym czasie dwór miał trójskrzydłowy plan zbliżony kształtem do litery "C" z silnie wysuniętym ryzalitem od północy.

Po zachodniej stronie dworu znajduje się obecnie stary budynek czeladny zbudowany ok.40-tych lat XIX wieku w duchu romantycznego neogotyku.

Na folwarku zlokalizowanym na północny zachód od pałacu i budynku czeladnego zachowały się budynki gospodarcze z XIX-go wieku, przy czym najstarsze z nich pochodzą z ok.1820 roku.

Najstarszym elementem założenia dworskiego w Sobocie są relikty dawnej fosy zachowanej częściowo od zachodu i południa, genezą swą sięgającej okresu budowy dworu a więc początku XVII wieku. Z tego też okresu zachowały się także ślady muru obwodowego, wznoszącego płatek na którym zbudowany był dwór.

Od południa granicę obiektu wyznaczała dawna wiejska droga, biegnąca szczytem naturalnej skarpy terenowej, na której posadzone zostały w rzędzie drzewa.

Wiek najstarszych drzew /dąb, lipa/ dochodzi dzisiaj do ok. 300 lat i wskazuje, że czas zakładania drogi przypada najpóźniej na schyłek XVII-go wieku.

Prawdopodobnie także z wiekiem XVII-tym należy wiązać powstanie kamiennego muru od północy i częściowo wschodu zamykającego dawny teren dworski /ogród warzywny, sad/. We wschodniej partii muru przepruto dwie bramy przez które prowadziło wejście na teren założenia.

Jak się wydaje w XVIII wieku przy dworze w Sobocie istniał także ogród ozdobny o czym świadczy stary ponad 200 letni cis rosnący na północ od dawnej rezydencji, a błądzący prawdopodobnie jedyną zachowaną do dzisiaj reliktem dawnego ozdobnego założenia.

Około 1800 roku w północnej części terenu grodzonego murem sbudowano budynek mieszkalny, zapewne dom ogrodnika oraz szklarnie przy której powstał ogród warzywny.

W II-giej połowie XIX wieku na dawnym dworskim terenie otaczającym dwór w Sobocie założono niewielki park sadząc nieliczne drzewy w układzie swobodnym, między innymi lipy, platan, dąb czerwony, buki. Jak pozwala stwierdzić mapa wsi z końca XIX wieku park przecinała gęsta sieć dróg z obrzeżną promenadą spacerową /por. mapę/. Pomiędzy drogą wyznaczającą południową granicę a strumieniem przecinającym tę partię założenia zachowały się ślady po niewielkim stawku obsadzoneym drzewami.

W okresie I-szej wojny światowej wzniesiono w zachodniej części założenia, przy murze granicznym mauzoleum Hostitzów. Jest to neorenesansowa budowla o planie ośmioboku z uskokowymi przyporami i narożnikami z kamienia ciosanego. Budowlę wieńczy gzyms koronujący. Nad arkadowym wejściem umieszczono tablicę z kartuszem w którym znajduje się herb Hostitzów.

Bibliografia

1. Zimmermann P. - Beyträge zur Beschreibung von Schlesien
Brieg 1786 T.VI s.140.
2. Knie J.G. - Alfabetisch-Statistisch-topographische Uebersicht
der Dorfer, Flecken, Städte....
Breslau 1845 s.777.
3. Pastorff M. - Schlesische Güter - Adressbuch.
Breslau 1876, 1905, 1917, 1922, 1930.
4. Krane A. - Wappen und Handbuch in Schlesien landgesessenen
Adels.
Görlitz 1901-1904 s.80.

Fotokopia planu wsi Sobota z 1888 r.

II. Opis stanu istniejącego.

1. Układ przestrzenny.

Założenie dworskie w Sobocie położone jest w środku wsi i ograniczone ze wszystkich stron zabudową wiejską. Obiekt przedzielony jest szosą na dwie części. Część folwarczna znajduje się po zachodniej stronie szosy, a park po wschodniej. Budynki folwarczne wykorzystane są zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem do produkcji rolniczej. W części zachodniej na terenie parku wybudowano blok mieszkalny wraz z całym zapleczem gospodarczym.

Miejsce po pałacu zarosnięte jest obecnie samosiewem krzewów. Park w części wschodniej odgródzony jest od zabudowy wiejskiej zabytkowym murem. Również w części wschodniej znajduje się zabytkowe mauzoleum. Obok mauzoleum znajdują się ogrody warzywne na terenie których tuż przy drodze parkowej stoi stary dom ogrodnika z fragmentami szklarni - obecnie zamieszkały.

Teren wokół nieistniejącego pałacu jest wyraźnie skarpowany, w niektórych miejscach skarpy są wznaczniane murem oporowym. Aktualnie teren prawie całego parku - z wyjątkiem ogrodów warzywnych - jest w bardzo dużym stopniu zdewastowany, wykorzystany prawie w całości na cele gospodarsze.

2. Skrócona inwentaryzacja szaty roślinnej.

Układ przestrzenny parku został w znacznym stopniu zmieniony w wyniku budowy bloku mieszkalnego i komórek gospodarczych. Do najbardziej okazałych drzew zaliczyć należy lipy drobnolistne, dęby szypułkowe oraz kłony i jawory - pierśnice tych drzew wynoszą od 0,5 - 1,0 m. Pomnikowym drzewem jest cis pospolity rosnący przed komórkami gospodarczymi o średnicy pnia 0,6 m, wysokości 12 m i rozpiętości korony 5 m - jego stan zdrowotny jest narazie dobry. W pobliżu cisa rośnie platan klonolistny i dąb czerwony o średnicach pni 0,8 i 0,7 m.

Przy drodze w pobliżu bloku mieszkalnego rośnie jesion wyniosły o pierśnicy 0,9 m. Drzewostan parkowy występujący w dość zwartym masywie w środkowo-wschodniej części parku składa się z lip drobnolistnych, klonów i grabów pospolitych o średnicach pni od 0,2 - 0,4. Kępowo pod okapem drzewostanu występuje bez czarny oraz samosiewy klonu, dębu i lipy. Stan zdrowotny drzew jest średni. Ze względu na występujące zagrożenie związane ze sposobem użytkowania parku występują na drzewach ślady uszkodzeń pni oraz konarów. Drzewostan wymaga przeprowadzenia cięć pielęgnacyjnych mających na celu przedświecenie koron i likwidację podszytu w miejscach szczególnie zarosniętych.

Poniżej podaje się wykaz drzew i krzewów wyróżniających się i rosnących pojedynczo w sztukach

- Gatunki liściaste

1. <i>Taxus baccata</i>	- olśa pospolity	1 szt
-------------------------	------------------	-------

Gatunki liściaste

2. <i>Acer platanoides</i>	- klon pospolity	9 "
3. <i>Acer pseudoplatanus</i>	- klon jawor	11 "
4. <i>Aesculus hippocastanum</i>	- kasztanowiec biały	10 "
5. <i>Alnus glutinosa</i>	- olśa czarna	1 "
6. <i>Betula verrucosa</i>	- brzoza brodawkowata	1 "
7. <i>Carpinus betulus</i>	- grab pospolity	5 "
8. <i>Fagus silvatica</i>	- buk pospolity	1 "
9. <i>Fraxinus excelsior</i>	† jesion wyniosły	4 "
10. <i>Fraxinus excelsior</i> "Pendula"	- jesion wyniosły odm. zwisająca	1 "
11. <i>Platanus acerifolia</i>	- platan klonolistny	1 "
12. <i>Quercus robur</i>	- dąb szypułkowy	4 "
13. <i>Quercus rubra</i>	- dąb czerwony	1 "
14. <i>Robinia pseudoacacia</i>	- robinia akacjowa	1 "
15. <i>Sambucus nigra</i>	- bez czarny	
16. <i>Tilia cordata</i>	- lipa drobnolistna	18 "

Pokrywa parku jest na większości powierzchni naga i zdewastowana, miejscami tylko w miejscach ogrodzonych i niedostępnych zadarniona i zdziczała, porośnięta trawami i pokrzywą.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Z dawnego zabytkowego układu pozostały:

- zabudowa folwarczna,
- budynek mieszkalny w pobliżu szosy /dawny dom ochladny/,
- mauzoleum,
- dom ogrodnika,
- ukształtowanie terenu wokół nieistniejącego pałacu,
- drzewostan parkowy /Pałac-dwór został całkowicie rozebrany, rozebrano również dawniej istniejące bastiony kamienne tworzące fortyfikacje dworu/.

Cały układ zabytkowy parku został zmieniony w wyniku likwidacji pałacu oraz wybudowaniu na polanie parkowej bloku mieszkalnego, kurników i komórek gospodarczych.

4. Rola obiektu w krajobrazie.

Obiekt nie odgrywa specjalnej roli w krajobrazie, poza udziałem w nim zespołu zieleni wysokiej. W przeszłości w czasie istnienia pałacu i braku współczesnej zabudowy, obiekt przedstawiał się imponująco, pałac - samak górował na wzniesieniu nad całością założenia.

III. Wnioski.

1. Ochroną konserwatorską układu obejmuje się budynki folwarczne, park wraz z przyległym terenem w pobliżu rzeki, ogrody warzywne i mauzoleum.

Komentarz

Nie wprowadza się granicy ochrony ekologicznej, ze względu na istniejące zagrożenie ze strony budynków mieszkalnych i gospodarszych zlokalizowanych w parku.

Proponuje się o wpisanie do rejestru zabytków przyrody pomnikowego cisza rosnącego w pobliżu bloku mieszkalnego.

2. W celu zachowania istniejącego drzewostanu oraz poprawy warunków ekologicznych należałoby wszystkie komórki oraz kurniki przenieść poza teren parku.
3. W celu niezbędnej renowacji należy:
 - uporządkować teren po zlikwidowanych komórkach i kurnikach,
 - zlikwidować trwale mauzoleum w celu ^{zapobieżenia} ~~zapobieżenia~~ dewastacji budowli oraz profanacji szczątków zmarłych,
 - uporządkować drzewostan przeprowadzając cięcia pielęgnacyjne w celu likwidacji nadmiernie rozrośniętego podszytu i przeczyszczenia koron niektórych drzew.

Założenie parkowe w aktualnej sytuacji - kiedy już wybudowano na jego terenie blok mieszkalny - należałoby zagospodarować na cele rekreacyjne, dla potrzeb mieszkańców osiedla.

Projekt zagospodarowania powinien być opracowany przez odpowiednie biuro projektowe i realizowany pod ścisłym nadzorem władz konserwatorskich.

1. Mauzoleum zlokalizowane na skraju parku. Listopad 1982r.

2. Fragment muru oporowego w pobliżu nie istniejącego już pałacu.
Listopad 1982 r.

3. Fragment założenia z prowizorycznymi budynkami gospodarczymi.
Listopad 1982 r.

4. Fragment drzewostanu parkowego. Listopad 1982 r.

5. Ogród warzywny w głębi dawna oranżeria. Listopad 1982 r.

6. Pomnikowy cis, w głębi widoczna zabudowa folwarczna.
Listopad 1982 r.

SOBOTA

1:25 000

WYKAZ DRZEW I KRZEWÓW

1. TAXUS BACCATA	— cis pospolity
2. ACER PLATANOIDES	— klon pospolity
3. ACER PSEUDOPLATANUS	— klon jawor
4. AESCULUS HIPPOCASTANUM	— kasztanowiec biały
5. ALNUS GLUTINOSA	— olsza czarna
6. BETULA VERRUCOSA	— brzoza brodawkowata
7. CARPINUS BETULUS	— grab pospolity
8. FAGUS SILVATICA	— buk pospolity
9. FRAXINUS EXCELSIOR	— jesion wyniosły
10. FRAXINUS EXCELSIOR „PENDULA”	— jesion wyniosły odn. zwisająca
11. PLATANUS ACERIFOLIA	— platan klonolistny
12. QUERCUS ROBUR	— dąb szypułkowy
13. QUERCUS RUBRA	— dąb czerwony
14. ROBINIA PSEUDOACACIA	— robinia akacja
15. SAMBUCUS NIGRA	— bez czarny
16. TILIA CORDATA	— lipa drobnolistna

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szewalska 9, tel. 621 62 41 w. 244
Nr. 3312

EWIDENCJA PARKU W SOBocie

gm. Lwówek Śląski woj. jeleniogórskie

SKALA 1:1000

Pow. ok. 8,0 ha.

wykonał: mgr. inż. HENRYK CIESIELSKI

XI 1982

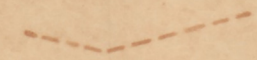
kreśliła: JADWIGA TYLIPSKA

RYS. 1(1)

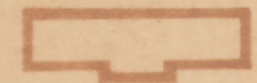
PODSTAWOWE OZNACZENIA GRAFICZNE ELEMENTÓW PLANÓW DLA CELÓW EWIDENCJONOWANIA ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

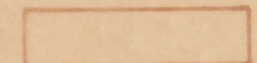
aktualna granica parku

pierwotna granica parku

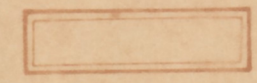
budynki murowane

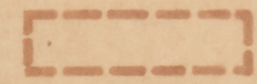
budynki drewniane

budynki murowane o wart. zabytkowych

budynki drewniane o wart. zabytkowych

miejsca, lub pozostałości budynków zabytkowych

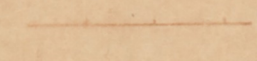
rzeźby parkowe

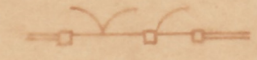
ogrodzenie trwałe (z muru, kamienia, metalu na podmurówce i słupach bet. lub metalowych)

ogrodzenie trwałe o wartościach zabytkowych

ogrodzenie nietrwałe

bramy i furtki

elementy architektury ogrodowej

pnie po starych drzewach

a) aktualne wejście do parku
b) dawne wejście do parku

baseny, fontanny

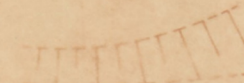
rzeki, strumienie

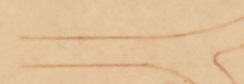
naturalny zbiornik wodny

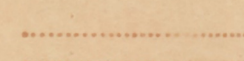
naturalny zbiornik wodny zarosnięty szuwarami

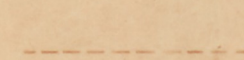
skarpy

drogi dawne dobrze zachowane

ślady dawnych dróg

drogi założone współcześnie

masyw starodrzewia

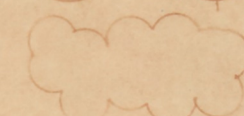
szpalery, lub aleje

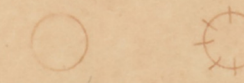
pojedyncze stare drzewa (liściaste i iglaste)

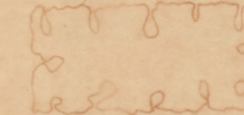
drzewa uznane za pomniki przyrody

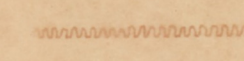
masyw drzewostanu młodego

pojedyncze młode drzewa liściaste i iglaste

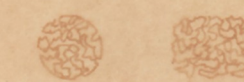
skupiny krzewów

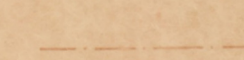
żywopłoty

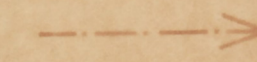
powierzchnie trawiaste

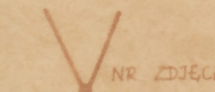
kwietniki

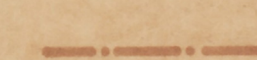
osie kompozycji

osie widokowe

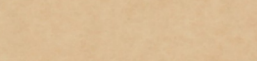
stanowisko i kier. wyk. zdjęcia fotograficz.

granica ochrony zabytkowego założenia

granica ochr. zewn. powiązań widokowych

granica ochrony ekologicznej

3/16

gatunek / ilość szt.

3/0,9

gatunek / średnica pnia (m)

3/6
0,5

gatunek / ilość szt.
średnica pnia (m)

3 / 150
17 / 26

gatunek / ϕ pnia (m)
 ϕ korony (m) / wysokość (m)

UWAGA:

Ostatnie oznaczenie odnosi się do egz. drzew o cechach pomników przyrody.